

Anteckningar från Dalarna minskar avfallet – regionalt seminarium om avfallsförebyggande 22 september 2015

Seminarieret arrangerades av den avfallsförebyggande gruppen i länet (Länsstyrelsen, Dala Avfall, Landstinget, Falu kommun och Falu Energi & Vatten AB) i samverkan med nätverket för hållbar konsumtion. Syftet med seminarieret var att ge kommunala och regionala aktörer kunskap om vad som sker nationellt och möjlighet att utbyta erfarenheter gällande hur vi i Dalarna kan arbeta mer med att förebygga att avfall uppkommer. Dagen syftade också till att diskutera och förbereda aktiviteter inför den regionala kraftsamlingen "Dalarna minskar avfallet" 21-29 november, som är en del av den europeiska avfallsveckan. Temat för veckan är "Att göra mer med mindre". Utöver regionala aktörer medverkade Naturvårdsverket och Avfall Sverige. Seminarieret hölls på Kristinegården i Falun. Se även PowerPoint från flertalet av föredragshållarna. Deltagarlista följer i slutet av anteckningarna.

Inledning, *Per-Erik Sandberg, chef miljöenheten, Länsstyrelsen, samt arrangörerna*

Länsstyrelsen Per-Erik Sandberg

Ett av Länsstyrelsens uppdrag är att arbeta för att den beslutade miljöpolitiken genomförs på regional nivå. Det finns olika styrmedel att arbeta med för att nå önskade resultat. Det kan exempelvis vara ekonomiska styrmedel, tvingande åtgärder eller via dialog.

Länsstyrelsen arbetar även för att konkretisera målområden för att organisationer och företag ska veta sin roll i miljömålsarbetet.

Historiskt har det varit en linjär produktion där produkter i ett flöde har gått från att produceras till att deponeras. Det har skett en snabb förändring inom avfallsområdet där produkter som blir till avfall ses som en resurs i en cirkulär ekonomi.

Dala avfall, Henrik Eriksson och Karin Olofsson

Dala avfall är ett regionalt samarbete mellan renhållarna i länet. Bland annat sker ett samarbete kring framtagandet av avfallsplaner och kommunikationsplaner.

Dala avfall har tagit fram en uppskattad sorteringsguide för avfall som kan användas i samtliga delar av länet. Dala avfall har även tagit fram informationsmaterial, bland annat affischer med roliga budskap om förebyggande som kan användas av samtliga kommuner.

Mer information finns på www.dalaavfall.se

Landstinget Dalarna, Philip Näslund

Landstinget Dalarna är länets största arbetsgivare med flera olika verksamhetsgrenar och med verksamheter i länets samtliga kommuner. Den största verksamheten som bedrivs är hälso- och sjukvård men det finns även kostverksamhet, service, fastigheter, tvätterier, kultur, folkhögskolor etc. Det medför stora utmaningar men även möjligheter, inte minst i det avfallsförebyggande arbetet.

Landstinget har som övergripande avfallsmål är: "Landstinget arbetar för att i första hand förebygga att avfall uppstår. Det avfall som ändå uppstår ska källsorteras för att materialåtervinna så stor andel som möjligt" Detta följs upp via ett antal nyckeltal som landstinget definierat, materialåtervinningsgraden, mängden avfall/patient, avfallsmängden/fraktion.

Landstingets verksamheter kräver en betydande del engångsprodukter som inte kan återanvändas. Så i det avfallsförebyggande arbetet har landstinget fokuserat på de produktflöden där det finns störst potential att återbruka produkterna. Bland annat har landstinget sen ett par år arbetat med ett företag som tar hand om datorer, skärmar och mobiltelefoner för restaurering och återbruk.

Landstinget har sedan hösten 2014 tagit fram ett återbrukssystem för möbler och andra varor. Det är uppbyggt som en hemsida på intranätet som påminner om blocket. På det sättet kan landstinget synliggöra vad som är övertaligt i förråd och liknande för att se om någon annan har behov av varan. På så sätt kan nyinköp minska.

Landstinget arbetar även med att minimera matsvinnet. Bland annat genomförs mätning av matsvinn från tillverkningsköken i Falun och Mora.

Landstinget har konstaterat att upphandlings- och inköpsfrågan som avgörande för det avfallsförebyggande arbetet.

Nationellt och internationellt arbete inom avfallsförebyggande och hur Naturvårdsverket ser på den regionala och lokala nivån. <i>Sanna Due Sjöström, Naturvårdsverket</i>
--

Omvärldsläget på miljöområdet börjar bli akut där 60 % av de ekologiska ekosystemen är överutnyttjad. Av de produkter som produceras blir 80 % avfall inom 1 år. Därtill är prognosen att det kommer vara 10 miljarder människor 2050.

Det kommer ställa krav på att vi kan tänka nytt för att klara framtidens utmaningar. Det är bra att vi har skapat visioner för att klara framtidens utmaningar men det måste bli konkreta mål.

Avfallsområdet: Prognosen är att om inga åtgärder vidtas så kommer det vara 3-4 gånger så mycket avfall 2050. Det kommer krävas mer drastiska åtgärder för att komma till en balans i avfallsvolymer.

Det händer nu mycket om området, bland annat håller cirkulär ekonomi på att etablera sig där inga resurser ska komma ut ur kretsloppet. Men det är samtidigt av yttersta vikt att skapa material som är giftfria. EU kommissionen ska komma med nya förslag hur detta ska gå till.

Offentlig upphandling har identifierats som ett viktigt område för omställningen till ett resurseffektivt samhälle.

Cirkulär ekonomi: Exempel på det är företag som arbetar med att reparera produkter. Det finns även företag som köper in trasiga produkter, reparerar och säljer dem igen. Det finns även företag som erbjuder tjänster för återbruk, ex. Off2Off och Blocket.

Service och funktion: Det finns företag som ex. erbjuder att hyra ut vandringsutrustning som används sällan istället för att varje konsument ska köpa det själv. Ett annat exempel är företag som hyr ut barnkläder.

Kretsloppsparkar: Alelyckan i Göteborg är ett lyckat exempel på en kretsloppspark. De förebygger runt 5 % av allt avfall med kretsloppsparken.

Minska matsvinn: Ungefär 1,3 miljarder ton mat slängs varje år. Det medför att det är ett stort område att fokusera på då det medför en stor miljöpåverkan. Det pågår flera projekt för att minska matsvinnet, inte minst i Dalarna där ett regionalt nätverk är bildat för att minska matsvinn. Naturvårdsverket kommer ordna ett webinar i frågan om att minska matsvinnet. Det kommer ordnas den 27 november. Anmälan sker på Naturvårdsverkets hemsida.

Textilier: Textilier är ett prioriterat område som har en stor miljöpåverkan, både i klimatutsläpp, kemikalieanvändning och förbrukning av vatten.

I dagsläget är det en låg utsorteringsgrad av textilier och det saknas även ett bra återvinningssystem, så det finns mycket att göra på området. Bland annat har det tagits fram en Nordisk handlingsplan för hållbara textilier och hållbart mode. Till 2030 ska en återvinningsteknik för bomull finnas.

Ett problemområde har internationellt varit att det pågår en olovlig insamling av textilier. Det pågår ett arbete för att minska den olovliga insamlingen. En fråga i det är även vad som händer med textilavfall som exporteras utanför nordens gränser. Hur sker kontrollen efter att textilavfall lämnar EU.

En annan frågeställning är vem som ska samla in textilier. Ska det vara producenter, kommuner, ett samarbete, frivilliga?

Elektronik: Elektronik är också ett prioriterat område då det har en stor miljöpåverkan och har generellt en kort livslängd. Trenden är även att elektronikavfallet ökar i samhället. Naturvårdsverket ska inleda en kampanj med Nudging med fokus på mobiltelefonanvändande hos ungdomar.

Naturvårdsverket har tagit fram ett nytt skolmaterial om avfallsförebyggande som är fritt att använda.

Vad branchorganisationen Avfall Sverige gör inom avfallsförebyggande och vad som planeras under Europeiska avfallsveckan. Åsa Lindskog, Avfall Sverige
--

Avfall Sverige är en branschorganisation och företräder de kommunala avfallsbolagen, i Avfall Sverige finns även andra associerade medlemmar ex. konsultbolag med. Avfall Sveriges vision är ”det finns inget avfall” och de har en rådgivande roll inom det förebyggande arbetet.

Avfall Sverige håller på med en omorganisering och kommer arbete vidare med flera olika arbetsgrupper. En ny arbetsförebyggande grupp kommer att starta upp under hösten. I det avfallsförebyggande arbetet är samarbeten, både inom den egna organisationen och med andra avgörande för att nå framgång.

Det finns även ett avfallsförebyggande nätverk via Avfall Sverige där alla är välkomna att delta utan att det krävs medlemskap i Avfall Sverige.

Verktyslåda

- Goda exempel, Avfall Sverige har samlat in flera goda exempel
- Pedagogiska fakta, Avfall Sverige har tagit fram ett antal faktaunderbyggda påståenden som kan användas vid informationskampanjer. Kan även vara en EMA aktivitet.
- Tagit fram en metod för avfallsförebyggande, Metoden utgår från två utgångspunkter, varför uppstår avfallet och varför behövs produkterna.
- Från Hässleholm finns ett framgångsrikt arbete på ett boende för att minska mängden blöjor.

Det kommer hållas ett seminarium den 2-3 december om vägen upp för avfallstrappan.

Goda exempel på avfallsförebyggande i Dalarnas kommuner och regionalt. Korta föredrag med ett antal goda exempel på pågående och planerade insatser.

Borlänge Energis Christian Olhans och arbetsmarknadsenhet Sven Sandström.

<http://www.dalademokraten.se/dalarna/borlange/vi-far-studiebesok-fran-hela-landet>.

Borlänge kommun började med att utveckla det avfallsförebyggande arbetet för ett par år sedan. För fyra år sedan startade kommunen ett projekt för att restaurerar möbler och andra produkter. Till projektet knöt de även integrationsfrågan då de som arbetar inom projektet är både svenskar och nysvenskar. På så sätt tas kompetens tillvara samtidigt som man lär sig språket och integreras i det svenska samhället.

Det vanligaste är att man arbetar ungefär 1 år inom Ta till vara projektet och det har varit väldigt framgångsrikt. De har haft ungefär 160 deltagare från olika nationaliteter.

De tar in och reparerar allt från möbler, elektronik, textilier mm och säljer det i Ta till vara butiken för mycket förmånliga priser. Något som har varit väldigt bra för nyanlända och ensamstående som får en mindre summa kan få ihop möbler och utrustning för ett helt hem.

Det finns även ett etablerat samarbete med kvinnojouren där de som varit tvungna att lämna allt har möjlighet att plocka ihop det som behövs i ett första läge, exempelvis barnkläder, barnvagn, leksaker, möbler, köksredskap mm.

Borlänge kommun välkomnar studiebesök.

Faluns pilotprojekt matsvinn, Katarina Lindberg Falu kommun

Ett pilotprojekt för att minska matsvinnet genomfördes under 2014 på Gruvrisskolan med ca 140 elever. För att nå framgång krävs det ett engagemang från skolläda och kökspersonal till att få med sig eleverna.

För att nå framgång var det viktigt med information om projektet och att det togs fram gemensamma mål.

Återbruksfesten i Falun. Ola Bergeå, Falu kommun

Falu kommun ordnar en återbruksfest den 28 november i Magasinet. Det kommer vara en dag med flera aktiviteter och uppträdanden kring frågan om återbruk och avfallsförebyggande. Dagen kommer både vara riktad mot vuxna och barn.

Den 22 september ordnade Falu kommun ett frukostseminarium för företag i kommunen som arbetar med återbruk och avfallsförebyggande. Bland annat var Naturvårdsverket och Avfall Sverige föreläsare under seminariet. Ett 20-tal företag deltog och det blev ett lyckat seminarium.

Planerad aktivitet under avfallsveckan, Karin Bohlin, Nodava,

Nodava har tillsammans med några andra kommuner, Naturskyddsföreningen och Mora Folkhögskola köpt in föreställningen Tango på en soptipp. Det kommer ordnas två föreställningar per ort. Föreställningen är en pedagogisk föreställning för att uppmärksamma och väcka tankar kring konsumtion och avfall. I samband med föreställningen ska med fördel skolprojekt genomföras i samma tema.

Under veckan kommer även de Miljönärvarliga företagen uppmärksammas i de norra delarna av Dalarna.

Planerade aktiviteter på ÅVC:er, Sarah Ek, Vamas

Vamas har en utmaning då det är stora säsongsskillnader i avfallsvolymer, framförallt i Sälen då de har stora variationer i besökare/boenden under året. Det ställer stora krav på att ordna med en avfallslogistik som fungerar under hela året. Då det är många som besöker orterna på semester medför det en viss semesterkänsla vilket ofta resulterar i en sämre utsortering.

Men det finns även stora möjligheter, bland annat går det att genomföra aktiviteter på fjället och visa hur det går att arbeta med konsumtion av upplevelser istället för produkter. Det går även att nå en stor grupp av människor med information då många är på samma plats. Det finns även en unik möjlighet att få olika aktörer och företag att samarbeta för att få ett fungerande fjäll och ge en god upplevelse till besökarna. I det arbetet kan Vamas fungera som ett bollplank.

Då miljön och naturen är väldigt närvarande på fjället medför det även en effekt av att fler vill ta ansvar för att bevara den fina miljön och för det avfallsförebyggande arbetet.

Vamas kommer ordna en återbruksdag på deras ÅVC:er. Det ska gå att åka dit med prylar som inte behövs och då få ta med sig en annan pryl hem igen. Det kommer även anordnas studiebesök för förskoleklasser.

En frågeställning Vamas har är ”Hur arbetar vi förebyggande med avfall när en stor del av regionens besökare kommer hit på semester och vill konsumera både upplevelser och prylar?”

Diskussion mellan förmiddagens talare om hur vi arbeta mer för avfallsförebyggande och därmed mer hållbar konsumtion i Dalarna.

Konsumtionsnätverket - Karin Örjes, Bildningsförbundet

Det har under våren 2015 bildats ett regionalt nätverk för hållbar konsumtion där kommuner, bildningsförbund, folkhögskolor, landsting, länsstyrelse etc. har gått med för att arbeta gemensamt med kunskapsinhämtning, spridning av goda exempel och samarbeten för att nå framgång i att nå en hållbar konsumtion. Det är tätt förankrat med det avfallsförebyggande arbetet. Nätverket är öppet för fler deltagare, vid intresse ta kontakt med Karin Örjes, Bildningsförbundet.

Vad kan man som aktörer påverka i det avfallsförebyggande arbetet?

Naturvårdsverket: Det är viktigt att arbeta med skolor och skolungdomar. De är på gång och vill lära sig, informera om hållbar konsumtion, koppling mot skolan och livsstil

Naturvårdsverket har tagit fram ett skolmaterial, använd det. Kan vara något att ha med som en EMAs aktivitet.

NORDAVA: Avfallsföretagen bör tänka nytt och hitta nya sätt att arbeta med avfallshantering. Genomför enkla system så att det är enkelt att göra rätt. Exempelvis om det är ett litet kärl för brännbart medan kärl för övriga fraktioner är större så kommer det bli mindre brännbart och mer som återvinns. Nudging – få folk att tänka rätt.

VAMAS: Det tas fram mycket bra infomaterial men det har inte använts i den utsträckning som det går. Mer resurser bör gå till information och kommunikation.

Borlänge kommun: ÅVC personalen vet vilka avfallsflöden som finns, få personalen att träffa besökarna och ge information.

Länsstyrelsen: Länsstyrelsen kan stötta nätverk i länet och öppna upp för dialog mellan olika aktörer. Det finns även formella verktyg som kan riktas mot vissa sektorer. Tillsyn av företag och handledning till kommuner ingår också i uppdraget. Ta upp produktdesign i tillsynen oprövat.

Länsstyrelsen hade planerat en tillsyn på avfallsområdet under 2015 men det ställdes in pga. lågt intresse av kommunerna. Det kan bli aktuellt för en ny förfråga.

Bildningsförbundet: Nu finns möjligheten att stärka kunskaperna inom området. Samarbeta med bildningsförbundet för att höja kompetensen kring att möta och utbilda invånarna. Ett bra exempel kom från Borlänge som delar ut en informationslapp där de tackar besökarna som lämnat något till ta till vara. Det ger en direkt feedback till besökaren som får en uppskattning för sitt engagemang.

Avfall Sverige: Uppmanar att kommuner arbetar mer internt med frågorna. Hur arbetar kommens verksamheter internt med avfallsförebyggande åtgärder? Det kan vara en aktivitet under EMA. Som stöd kan avfallsplaner och nationella planer användas.

Falu kommun (kost): Nästa steg de kommer ta är att anställa en projektledare som ska bredda projektet kring matsvinn till fler skolor. Arbeta vidare med en projektledare, under avfallsveckan, visa på matsedeln för att uppmärksamma veckan.

Gruppdiskussioner utifrån två frågor: 1. Vad gör vi under veckan *Dalarnas minskar avfallet* 23-29 november? 2. Vad kan vi göra mer i Dalarna i det avfallsförebyggande arbetet?

Grupp 1

1. Vad gör vi under veckan *Dalarnas minskar avfallet* i november?

Planerat

- Matsvinn- mäta matsvinnet från vårdavdelningar och restaurang, på Falu och Mora lasarett
- Tango på en soptipp samt föredrag, anordnas av Nordava, Säter
- Falun ordnar en Återbruksfest den 28 november
- Avfall Sverige har flera förslag på aktiviteter

Idéer

- Matlåda, att få köpa det som blir kvar från restauranger billigt.
- Miljönären, sprid till alla i Dalarna, anordna en tävling
- ÅVC och tour, flytta ÅVC ut till bostadsområden
- Används material från Avfall Sverige
- Spara nyheter till avfallsveckan och lansera dem då
- Få alla kommuner att göra något

2. Vad kan vi göra mer i Dalarna i det avfallsförebyggande arbetet?

- Ett regionalt matsvinnprojekt i Dalarna är bildat. Mycket bra initiativ som ska fortsätta
- ”LD-turen” för alla kommuner, lös den tekniska biten
- Ge bort upplevelser i julklapp, det kan även arbetsgivare göra
- Stimulera till samarbete, sprid goda exempel/resultat, mer verkstad, kommunicera vad som genomförs – Det här bör genomföras inom samtliga kommuner och regionalt.
- Upphandling – ett avgörande område, samverka inom upphandlingsdialogen

Grupp 2

1. Vad gör vi under veckan *Dalarnas minskar avfallet* i november?

- Tango på en soptipp
- Information till skolor (material från Naturvårdsverket)
- Minska matsvinn, kampanj ”Ingen pytt i panna”
- Förlängd öppettider på Ta till vara butiken i Borlänge
- Information på hemsidor och berätta om projekt som genomförts/lyckade exempel

- Pressinformation om vad som genomförs under veckan

2. Vad kan vi göra mer i Dalarna i det avfallsförebyggande arbetet?

- Information, sprid goda exempel, anordna studiebesök hos varandra, sponsra föreläsningar om de genomför en motprestation för att hjälpa till i det avfallsförebyggande arbetet.

Grupp 3

1. Vad gör vi under veckan Dalarnas minskar avfallet i november?

- Info i matsal/restaurang
- Seminarium/studiebesök för förtroendevalda. Kan bli en kick-off för regional samverkan
- Visualisera avfallsmängder för att ge en ökad förståelse
- Teater
- Öka förståelsen för det avfallsförebyggande arbetet

2. Vad kan vi göra mer i Dalarna i det avfallsförebyggande arbetet?

- Hitta interna samverkansformer inom kommunen. Avfallsbolagen behöver initiera – även om ansvaret är kommunens. Det behövs utbildningar för förtroendevalda för att tydliggöra ansvar och möjligheter för olika delar av den kommunala verksamheten. (kan med fördel arrangeras av Dala Avfall. Samverkan behöver resultera i att avfallsplanens mål blir implementerade i form av insatser inom flera kommunala verksamheter – dvs att var och en bidrar inom sitt område; matsvinn, miljötillsyn, planläggning, möbelåterbruk osv.
- Dala Avfall kan med fördel vara inspiratör/drivmotor för att alla kommuner får igång denna interna samverkan i resp kommun.
- Vi behöver prioritera insatser inom sakområden där vi har verktyg att göra skillnad. Offentlig produktion/konsumtion av mat i skolkök etc är ett sådant område. Det finns mycket goda erfarenheter från många olika håll i landet och bla Falu kommun som visar att det med ett antal enkla åtgärder (fa planering) går att minska matsvinnet, spara pengar och möjliggöra att frigjorda resurser används för att höja kvalitén på maten (mer närodlat osv). Vinn-vinn område där det blir förbättringar för både producent och konsument.
- Handel – matsvinn (provat konsumtion). Stort behov av förändringar i handelsledet. Idag råder osäkerhet från både handels och konsumenters sida kring vad som är lämplig hantering av varor som närmar sig/passerar ”bäst före datum”. Nationella insatser behöver genomföras med branschen. Tveksamt HUR vi kan jobba effektivt på lokal nivå varför vi tills vidare inte prioriterar lokala insatser inom detta område.

Grupp 4

1. Vad gör vi under veckan Dalarnas minskar avfallet i november?

- Mediabevakning – Bjud in media till de olika aktivisterna för att få bättre spridning av budskapet.
- Konkreta, visuella aktiviteter, ex. väga mat och visa i fysisk form
- Anordna studiebesök
- Koppla aktiviteter till julen, alternativ julskyltning, inspirera till hållbara julklappar, ex. att dela ut presentkort på arbetsinsats.

2. Vad kan vi göra mer i Dalarna i det avfallsförebyggande arbetet?

- Skapa lokala nätverk där kunskap från regionala nätverk kan förankras
- Projekt som förenar integration/avfall/miljö
- Förmedla nyttan med de avfallsförebyggande åtgärderna som genomförs
- Belöna rätt beteende/goda exempel
- Dela med sig av olika tillvägagångsätt

Grupp 5

1. Vad gör vi under veckan Dalarnas minskar avfallet i november?

- Tango på en soptipp
- Guidad tur på verkstad där gamla produkter görs om till nya prylar
- Naturskyddsföreningen informerar
- 2-fika utan avfall på ÅVC
- Lämna in gamla mobiltelefoner, kampanj
- Projektvecka, restaurang- matsvinn
- Återvinningsfest Falun
- Återbruksgrupp (invandrarkvinnor) visar sin verksamhet

2. Vad kan vi göra mer i Dalarna i det avfallsförebyggande arbetet?

- Bygg upp en verkstad/café/center där det går att reparera prylar och kläder
- Värderingsfrågor kring konsumtion och avfall kan lyftas upp i skolor/fritidsgårdar för att påverka
- Fler kretsloppsparkar bör byggas

Grupp 6

1. Vad gör vi under veckan Dalarnas minskar avfallet i november?

- Tango på en soptipp
- Tema återbruk, ex. kunna byta prylar med varandra, extra marknadslösning
- Filmer på Youtube med positiva budskap
- Erbjud skolor att göra studiebesök

- Bygg en ”valstuga” i återvunnet material och genom återbruk som en lägenhet, den ska gå att flyttas runt
- Filosofisk vandring på avfallsanläggning
- Återvinningsbil som kör en form av ”glassbilstur”
- Bordsprat med budskap på Gastronomien (Landstingets restaurang i Falun)
- Tävling för att minska matsvinnet
- Extra reklam för LD-Turen, Landstingets återbrukstjänst
- Samverka med skolor
- Låt barnen åka sopbil

2. Vad kan vi göra mer i Dalarna i det avfallsförebyggande arbetet?

- Genomför återkommande studiebesök från skolor
- Berätta om matsvinn på föräldramöten
- Används bordsprat med pedagogisk information
- Intern reklam för ta till vara systemet
- Hitta ”samarbete” och samspela med de aktörer som arbetar med återbruk
- Påverka- bilda opinion kring förpackningshysterin
- Anordna tävlingar
- Informera om vad som händer med avfallet
- Något arbete kring mediciner?
- Ta fram bra exempel på vilka positiva miljökonsekvenser som uppstår av olika åtgärder

Avslutande reflektioner

Åsa Lindskog: Det har varit en riktigt bra och intressant dag med många olika infallsvinklar. För några år sedan var man tvungen att leta efter goda exempel, nu genomförs de på bred front och det finns en uppsjö att välja på. En riktigt rolig utveckling. Kontakta Avfall Sverige.

Dalarna har en unik möjlighet då man kommit långt med att göra seminarier som denna, där tjänstemän, politiker, landsting, kommuner och intresseorganisationer möts och diskuterar frågorna gemensamt.

Per-Erik Sandberg: Intressant dag, intressantare än väntat. Bra att nätverk finns där vi kan ta upp dessa frågor. Kommunerna har en nyckelroll och avfallsbilagen är viktiga. Avfallsplanerna borde bli resurshushållningsplaner. Prioritera ett antal viktiga områden och visa på framgångar där. Börja med några enkla: Offentliga produktion och konsumtion av mat. Borlänge ta till vara med sociala aspekter. Synergier med många samhällsmål.

Tack för en givande dag!

Anteckningar av Philip Näslund, Landstinget Dalarna

Dalarna minskar avfallet 22 september 2015

Deltagare	Organisation	Smågrupp
Anders Nordahl	Landstinget Dalarna	1
Ann Norin	Landstinget Dalarna, Kostsamverkan Mora	2
Anna Nygren	Sätters kommun, Samhällsbyggnadsförv.	3
Anna Pedersen Hägg	Malung-Sälens Kommun	4
Anna Riekje Niburg	Mora Orsa miljönämnd	5
Anna Wik	Landstinget Dalarna	6
Anna-Lena Sundström	Landstinget Dalarna	5
Bengt Berg	Landstinget Dalarna	2
Birgit Pallin	Landstinget Dalarna	3
Cecilia Öster	Vatten och Avfall i Malung-Sälen AB	4
Christer Blomqvist	Landstingservice	5
Christian Olhans	AB Borlänge Energi	6
Edita Pinxter	samhällsenheten Älvdalens kommun	2
Frida Persdotter	Miljökontoret Mora Orsa	4
Gunilla Jingstedt	Hedemora Energi AB	5
Göran Brorsson	NODAVA AB	1
Gösta Frost	NODAVA AB	2
Hanna Bergman	Falu Energi & Vatten AB	3
Hans Nahlbom	Mora Orsa miljönämnd	5
Henrik Eriksson	Falu Energi & Vatten	4 antecknare
Jani Edman	Sätters kommun	6
Jenny Nygren	Sätters kommun, Samhällsbyggnadsförv.	1
Jimmy Olsson	NODAVA AB	2
Josefine Lissbol	VAMAS	3
Karin Bohlin	NODAVA AB	4
Karin Olofsson	Dala Vatten och Avfall AB	5
Karin Örjes	Dalarnas Bildningsförbund	6 antecknare
Katarina Lindberg	Falu kommun, kostenheten	1
Lillian Lundin Stöt	Naturskyddsföreningen Gävle-Dala	2
Linda Haglund	Landstinget Dalarna	3
Lisa Eriksson	Landstinget Dalarna (Mora)	4
Lisbeth Ander	Sätters kn Samhällsbyggnadsnämnden	5
Lotta Landerstedt	Landstinget Dalarna, Miljö	6
Magnus Eriksson	Länsstyrelsen Dalarna	1 antecknare
Marit Ragnarsson	Sätters kn Samhällsbyggnadsnämnden	2
Mats sahlström	hedemora energi ab	1
Melviana Hedén	Falu Energi & Vatten AB; Falu Återvinning	4
Ola Bergeå	Falu kommun	5 antecknare
Patrik Johansson	Falu Energi & Vatten	6
Per-Erik Sandberg	Länsstyrelsen	3 antecknare

Philip Näslund	Landstinget Dalarna	2 antecknare
Sanna Due Sjöström	Naturvårdsverket	
Sarah Ek	Vatten och Avfall i Malung-Sälen AB	4
Sissela Collman	Malung-Sälens Kommun	5
Simone Andriopoulos	Avesta Vatten	6
Stig Andersson	Naturskyddsf. i Borlänge	1
Sven Sandström	Borlänge Kommun	2
Thomas Johansson	landstinget dalarna	3
Torbjörn Thalín	Borlänge kn LedMiljönämnden	4
Torbjörn Ulriksen	NODAVA AB	5
Ylva Syvertsen	Vatten och Avfall i Malung-Sälen AB	6
Yvonne Norling	Landstinget Dalarna, Miljö	1
Åsa Lindskog	Avfall Sverige	